

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК УНІВЕРСАЛЬНА МЕТОДОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

Управлінські процеси пронизують усі сфери людської життєдіяльності та функціонують на різних рівнях суспільства. Ефективність управлінської діяльності залежить від методів, за допомогою яких вона реалізується. Оскільки будь-яка діяльність пов'язана з невизначеністю умов, у якій вона здійснюється, та можливою неповнотою та недостовірністю інформації, на основі якої приймаються управлінські рішення, то невід'ємним аспектом управління є ризик. Тому ризик-менеджмент є універсальною методологією управління.

Пітер Л.Бернстайн у своїй книзі «Проти богів: Приборкання ризику» розкриває роль ризику у нашому суспільстві, вивчає історію його осмислення, починаючи з античності, та приходять до висновку, що еволюція розуміння сутності ризику у людському житті призвела до того, що «тепер ризик – це не шанс програти, а можливість виграти, не проявлення сил Долі та божественного задуму, а витончені, основані на теорії ймовірності методи прогнозування майбутнього, не безпорадне очікування, а свідомий вибір».

Діяльність в умовах ризику змушує нас приймати безліч рішень — від розподілу багатства до охорони здоров'я населення, від ведення війни до планування сім'ї, від визначення розмірів страхових виплат до використання ременів безпеки.

Сутність управління ризиками, на його думку, полягає в максимізації сукупності обставин, які людина може контролювати, і мінімізації обставин, контролювати які нам не вдається і в межах яких причинно-наслідковий зв'язок неможливо виявити.

У. Бек, називаючи сучасне суспільство «суспільством ризику», відзначає значущі соціальні особливості ризику: по-перше, ризик завжди створюється в соціальній системі; по-друге, обсяг ризику є функцією якості соціальних відносин та процесів; і третє, міра ризику залежить від експертів та експертного знання.

Тому ризик може бути визначений як систематична взаємодія суспільства з викликаними процесом модернізації загрозами та небезпеками, що породжують почуття невпевненості та страху.

З точки зору управління ризиками суспільство варто розглядати як трирівневу систему на державному, організаційному та особистісному рівнях. Перший рівень – це рівень держави, на якому метою ризик-менеджменту є забезпечення національної безпеки – захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий

розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам. Ризик ототожнюють із загрозою, що може вплинути на безпечний стан розвитку.

Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV «Про основи національної безпеки України» визначає основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності. Рада національної безпеки і оборони України координує та контролює діяльність органів виконавчої влади у сферах національної безпеки і оборони.

За результатами науково-дослідного проекту, профінансованого Державним фондом фундаментальних досліджень МОН України, Старостіна А. та Кравченко В. наголошують, що про стан управління ризиками на макрорівні достатньо добре свідчить практика підготовки таких важливих документів, якими є річні Державні програми економічного і соціального розвитку України. У даному документі визначаються цілі та пріоритети економічного і соціального розвитку, засоби та шляхи їх досягнення, формується взаємоузгоджена і комплексна система заходів органів законодавчої і виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спрямованих на ефективне розв'язання проблем економічного і соціального розвитку, досягнення стабільного економічного зростання, а також характеризуються очікувані зміни у стані економіки та соціальної сфери.

Проте з початку законодавчого забезпечення розробки державних програм економічного і соціального розвитку у 2000 р. Верховною Радою України жодного разу в остаточному варіанті не було затверджено проекти програм. Ризики, пов'язані із виконанням програм, згадуються лише в проектах 2005 та 2006 рр., однак, обсяг відповідних розділів (1 абзац та 1,5 сторінки відповідно) свідчить про відсутність системного наукового підходу до їх розгляду.

На відміну від більшості розвинутих країн, в Україні відсутня комплексна нормативно-правова база управління ризиками. Відносно повно з боку держави регулюються техніко-виробничі ризики окремих галузей та ризики фінансового сектору (банківського, страхового тощо). Нормативно-правове забезпечення підприємницьких ризиків є лише в частині регулювання певних сторін (санітарної, пожежної, виробничої тощо) організаційно-технологічної безпеки підприємницької діяльності. Причому, в Україні відсутній власний стандарт з управління ризиками.

Державний ризик-менеджмент має охоплювати всю сукупність ризиків, що потенційно впливають на стан національної безпеки, проте, у свою чергу, він має стати основою для реалізації даної методології управління в діяльності організацій та житті окремої людини.

Другий рівень – рівень організації (включаючи як підприємства, некомерційні установи, так і органи державної влади). Метою ризик-менеджменту на даному рівні є врахування можливості відхилення від цілей організації.

На кожному етапі існування організації прийняття управлінських рішень відбувається під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів середовища, у якому вона діє. Правильне врахування даних умов та якості інформації, на основі якої базується аналіз ситуації, визначає ефективність та ризикованість управлінського рішення.

Досягненню цілей організації можуть перешкоджати ризики, пов'язані з вибором діяльності, побудовою організаційної структури та функціонального поділу повноважень, добором персоналу, розподілом ресурсів (матеріальних, фінансових, інформаційних, інтелектуальних) та раціональністю їх використання тощо. Тому управління ризиками має діяти і на стратегічному, і на тактичному, і на оперативному рівнях управління організацією.

Управління ризиками організації має базуватися на ґрунтовній аналітичній роботі ситуативного характеру, що проявляється в реакції на виклики середовища, яке постійно змінюється, та отримувати реальні практичні результати.

Оскільки існування будь-якої організації (державу також можна з певною мірою умовності визначити організацією) неможливе без людського фактору, то ризик-менеджмент притаманний і людині. Причому окрема людина може одночасно виступати, з одного боку, об'єктом ризик-менеджменту (за умови активного впливу на ризики її життя держави, організацій, інших людей) та, з іншого боку, суб'єктом (управляючи ризиками організації, у якій вона працює, та свого життя самостійно).

Тому третій рівень – це особистість, діяльність якої пов'язане з ризиком, що виникає з необхідності повсякчасного прийняття численних рішень як у професійній сфері, так і особистому житті.

Вибір майбутньої професії, супутника життя, місця проживання, поведінки в тих чи інших життєвих ситуаціях, численні буденні рішення містять у своїй основі ризики, що виникають в результаті невпевненості, сумнівів, страху тощо.

Антропологи, вивчаючи проблему страхів і ризиків, дійшли висновку, що культура, норми і цінності є визначальними в оцінці небезпек і ризиків. Таким же чином культура визначає і страхи та відповідні фобії, що впливають на якість життя людини та впевненість у собі. Сьогодні безліч науково-популярної літератури присвячено питанню самоменеджменту, пов'язаного перш за все з правильною постановкою цілей та використанню власних сильних та слабких сторін на шляху до їх досягнення. Психологічні дослідження зосереджені на питанні сприйняття ризику окремою особистістю та схильності до ризику, проявам авантюризму.

Отже, для забезпечення ефективності будь-якої суспільної діяльності та досягнення її цілей з раціональним використанням наявних ресурсів основою запровадження даної методології управління на практиці має стати комплексний підхід до управління ризиками.

Ярослав Кудря

Національний університет «Львівська політехніка»

«КАМЕНІ СПОТИКАННЯ» ЧИ ПОГРІШНОСТІ У ВИЗНАЧЕННІ СУТІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Корпоративне управління (КУ) – це цілеспрямований вплив керуючих суб'єктів корпорації на керованих з метою досягнення визначених цілей функціонування корпорації із врахуванням впливу середовища функціонування [3, с. 27]. Але забезпечення і ефективний вплив керуючих суб'єктів акціонерного товариства (АТ) на керованих є неможливим без визначення та елімінації погрішностей означень корпоративного управління, що визначає актуальність теми доповіді як для теоретичного, так й практичного КУ.

Дослідження цієї теми і загалом проблематики КУ здійснюється А. Воронковою [2], В. Гриньовою [2] й іншими [3-4]. Проте у літературних джерелах [1-4], що відображаються їх основні результати недостатньо розкрито «камені спотикання» в визначенні суті КУ.

Цілями доповіді є визначення, укрупнене групування і наведення головних погрішностей, що допускаються науковцями й практиками при висвітленні суті КУ.

Вивчення і аналіз літературних джерел [1-4] за питанням визначення суті КУ й практики корпоративного управління вітчизняних та зарубіжних підприємств дозволяють доповідачеві виділити, запропонувати і навести головні погрішності, що допускаються науковцями й практиками при висвітленні його сутності:

1. Організаційно-економічні: метою КУ трактується отримання максимального рівня прибутку і доходності підприємствами за умови здобуття й збереження стабільного економічного, технологічного, організаційного та кадрового розвитку; управлінські рішення, що торкаються регулювання корпоративних відносин, стосуються насамперед формування і використання статутного капіталу;

2. Організаційно-управлінські: не перелічуються і не враховуються всі принципи підзвітності учасників корпоративних відносин; не вказують на взаємозв'язки між принципами підзвітності суб'єктів КУ; неправильно співвідносяться між собою принципи підзвітності учасників КУ, з усталеними